

2013/2014: Beleid op koers, veranderingen op komst?

➔ Hoofdstuk 1

Koen Breedveld

Directeur Mulier Instituut, Utrecht

Bijzonder hoogleraar Sportsociologie Radboud Universiteit Nijmegen¹

In de vorige editie van dit *Jaarboek Sport & Strategie* kwalificeerden we 2012/2013 als een 'bewogen' sportjaar. Aan de aftrap van dat jaar zagen we in Londen fantastische Spelen, met unieke hoogtepunten ("Hij staat!"). In eigen land hadden we het European Youth Olympic Festival, in Utrecht: kleiner uiteraard, maar daarmee niet minder mooi. Later echter werd 2012/2013 ook het jaar van de beleidsmatige decepties (teloorgang Olympisch Plan 2028), van de tragische gebeurtenissen (de dood van grensrechter Richard Nieuwenhuizen) en van de opzienbarende bekentenissen (Lance Armstrong). Verder was 2012 uiteraard het jaar van de verkiezingen, het jaar waarin Rutte I plaatsmaakte voor Rutte II.

2013/2014 startte rustig. In de zomer van de oneven jaren immers geen WK's of EK's voetbal en ook geen Olympische Spelen. Evenmin waren er in 2013 politieke verkiezingen. Toch is er ook het afgelopen jaar weer veel gebeurd: in februari de voor Nederland zo fantastisch verlopen Winterspelen in Sotsji; in maart de gemeenteraadsverkiezingen; en aan het einde van het sportjaar zowel verontrustende

1. Tekst is opgesteld medio juli 2014.

berichtgeving over de toekenning van het WK voetbal 2022 aan Qatar als een mooi WK hockey in eigen land en WK voetbal in Brazilië.

In dit hoofdstuk schetsen we de belangrijkste sportieve en beleidsmatige gebeurtenissen van het afgelopen jaar, en blikken we vooruit naar wat 2014/2015 kan gaan brengen voor de sport.

Topsport

Met acht goud, zeven zilver, negen brons² en een vijfde plaats op de medaillespiegel schreef de schaatsploeg bij de Winterspelen van Sotsji 2014 historie. Nooit eerder was het Nederlandse schaatsen zo dominant – en niet alleen op de lange afstanden, maar juist ook op de sprintnummers. Veel wordt toegeschreven aan de ontspannen sfeer en het gebrek aan rivaliteit tussen de commerciële ploegen. Evenzeer heeft het er echter alle schijn van dat het langebaanschaatsen hard op weg is om te worden tot lokale folklore. Een sport die in de rest van de wereld weliswaar welwillend wordt aangezien, maar als wereldsport nauwelijks nog serieus wordt genomen. In eigen land leidde Sotsji 2014 tot een positievere kijk op de Nederlandse schaatsers, maar ook tot een negatievere kijk op gastland Rusland.³

Succes boekt Nederland verder onder andere bij het WK hockey in Den Haag. Goud was er voor de dames (het vierde goud in vijf WK's en Olympische Spelen sinds 2006), zilver voor de heren⁴. In het wielrennen lijkt het erop dat Nederland bezig is met een kleine wederopstanding. 'Bau' (Bauke Mollema) en 'Lau' (Laurens ten Dam) stonden bij de Tour van 2013 op enig moment tweede en vijfde, en eindigden de Tour uiteindelijk als zesde en dertiende. Niki Terpstra trad in 2014 in de voetsporen van Servais Knaben (2001)⁵ door de klassieker Parijs-Roubaix te winnen. En eveneens in 2014 boekte Lars Boom voor Nederland de eerste overwinning in een Touretappe⁶ sinds Pieter Weening in 2005.

-
2. Inclusief het brons van Sjinkie Knegt op de 1.000 meter shorttrack. In 2010 (Vancouver) haalde de Nederlandse equipe de tiende plaats, met acht medailles.
 3. Zie Hover, P. & Werff, H. van der (2014). *Olympisme 2014*. Utrecht: Mulier Instituut. <http://www.olympicstudynetwork.nl/>.
 4. Het Nederlandse herenhockeyteam was onverslaanbaar tussen 1996 en 2000, toen het tweemaal de olympische titel won en eenmaal wereldkampioen werd. Daarna werden de heren geen kampioen meer, althans niet mondiaal.
 5. En voor hem Hennie Kuiper (1983), Jan Raas (1982), Jan Janssen (1967) en Peter Post (1964).
 6. Op 9 juli won Lars Boom de vijfde etappe, van Ieper (België) naar Aardenberg, een rit van ruim 150 kilometer met diverse kasseienstroken.

In het tennis werd wederom weinig succes geboekt. Ten tijde van het schrijven van deze beschouwing telde Nederland twee mannen bij de ATP-top honderd (Robin Haase, 49, Igor Sijsling, 68; een jaar eerder stonden zij respectievelijk 59 en 55). Kiki Bertens was de enige Nederlandse vrouw in de WTA-top honderd (85ste; daarvoor 67ste).

Verder waren er onder andere successen in het turnen (Epke Zonderland wint goud bij het onderdeel rekstok bij het WK 2013 in Antwerpen), atletiek (bij het WK 2013 in Moskou wint Dafne Schippers brons bij de zevenkamp, de tot Nederlander genaturaliseerde Ghanee Ignisious Gaisah wint zilver bij het verspringen) en zwemmen⁷. De apotheose van het sportseizoen is echter als het Nederlands elftal bij het WK in Brazilië onder een soevereine Van Gaal verrassend tot de halve finales reikt (en na penalty's wordt uitgeschakeld door Argentinië).

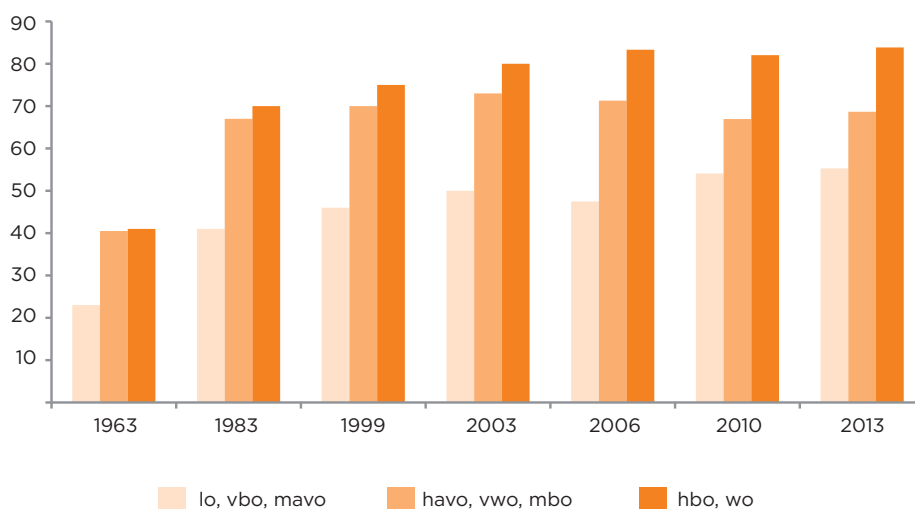
Sportdeelname

De afgelopen jaren gaf de sportdeelname niet veel veranderingen te zien. Na decennia van stijgingen leek na de millenniumwisseling het aandeel sporters te stabiliseren. De meest recente cijfers, over 2012 en 2013, lijken er voorzichtig op te wijzen dat het aandeel sporters weer licht groeit.⁸ In 2013 deed 68 procent van de 6- tot 79-jarigen minimaal eens per maand aan sport (twaalf keer per jaar of meer sport, van oudsher de belangrijkste norm, ook bekend als Richtlijn Sportdeelname Onderzoek RSO). In 2012 was dat nog 66 procent. Ruim de helft (56%) van de personen in de leeftijd van 6 tot 79 jaar sport wekelijks (de norm die de laatste jaren veel wordt bepleit). Ook dit cijfer lag in 2012 en 2013 hoger dan in voorgaande jaren. De waargenomen stijging in de sportdeelname komt eveneens naar voren in de eerste metingen uit 2014 van de Sportdeelname Index van NOC*NSF.⁹ Met dit instrument peilt de sportkoepel sinds 2013 maandelijks het sporten. In het lidmaatschap van sportverenigingen verandert de afgelopen jaren weinig. In 2013 was dertig procent van de 6- tot 79-jarigen lid van een sportvereniging, evenveel als in 2012. Sinds 2007 schommelt het aandeel sportverenigingsleden steeds rond dit percentage.

-
7. Goud voor Ranomi Kromowidjojo op de 50 meter vrije slag bij het WK 2013 in Barcelona, brons op de 100 meter vrije slag en de 50 meter vlinderslag; brons voor de dames op de 4 x 100 meter. De damesequipe eindigt dertiende in het medailleklassement (in 2011 achtste, met zes medailles, waarvan twee goud).
 8. Collard, D. & Pulles, I. (2014). *Sportdeelname 2013*. Utrecht: Mulier Instituut.
 9. Zie <http://www.nocnsf.nl/sportdeelnameindex>.

Op langere termijn gezien is er wel sprake van een stijging van het lidmaatschap van sportverenigingen. Cijfers uit CBS-studies uit 1955 suggereren dat toen zestien procent van de bevolking van twaalf jaar en ouder lid was van een sportvereniging. Het aandeel sporters lag in die periode op 38 procent.¹⁰ Fitness heeft in die vijftig jaar zwemmen voorbijgestoken als meest beoefende sport van Nederland. Opvallende constante in al die tijd zijn de verschillen in sportdeelname naar opleidingsniveau. De afgelopen vijftig jaar is het deelnemen aan sport bij mensen van alle onderwijsniveaus gestegen. Wat echter bleef, zijn de onderlinge verschillen. Anno 2013 wordt het meest gesport onder hoger opgeleiden, en in 1963 was dat al niet veel anders (zie figuur 1).

Figuur 1 Sportdeelname naar opleidingsniveau, 1963-2013, in procenten van de niet-schoolgaande bevolking 20-79 jaar.

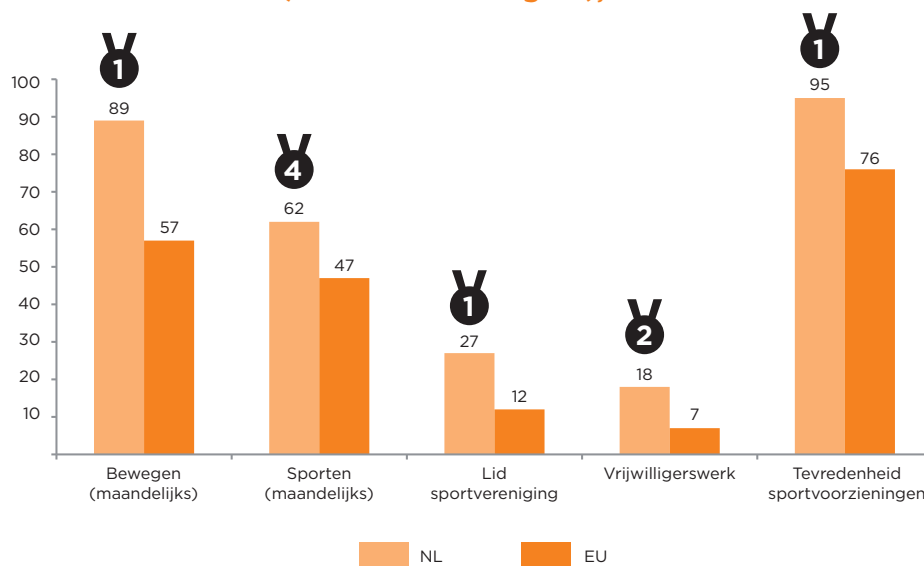

Bron: CBS, SCP, OBIN. Bewerking Mulier Instituut, geciteerd in Breedveld, 2014 (zie noot 10).

10. Zie Breedveld, K. (2014). *Sportparticipatie: uitdagingen voor wetenschap en beleid*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen. Zie ook hoofdstuk 3 van deel II van dit *Jaarboek Sport & Strategie*.

Met zijn sportverenigingen kent Nederland een unieke sportinfrastructuur. In geen ander land in Europa, of eigenlijk in de wereld, zijn er zo veel mensen lid van een sportvereniging als in Nederland (zie figuur 2).¹¹ Cijfers uit de *Eurobarometer Sport* geven daarbij aan dat Nederland in 2013 ook koploper was waar het gaat om de tevredenheid met sportvoorzieningen. Daarnaast bewegen in geen ander Europees land zo veel mensen als in Nederland. Met de sportdeelname zelf staat Nederland op een eervolle vierde plaats, achter Zweden, Denemarken en Finland. Wat vrijwilligerswerk betreft reikt Nederland tot de tweede plaats, achter Zweden.

Figuur 2 Vijf aspecten van sportparticipatie, percentage bevolking vijftien jaar en ouder in Nederland en in de EU, alsmede positie van Nederland in de EU (medailles in de figuur), 2013.

Bron: Eurobarometer 80.2, bewerking Mulier Instituut.

Sportbeleid

De kabinetswisseling van 2012 maakte dat er een (voorlopig) einde kwam aan de ambities van de rijksoverheid om de Olympische Spelen naar Nederland te halen. Daarmee viel ook de bodem weg onder het Olympisch Plan en de bijbehorende organisatie Olympisch Vuur, dat zichzelf dan ook in december 2012 ophief.

11. Pulles, I. & Collard, D. (2014). *Eurobarometer 2013: sport en bewegen in Nederland vergeleken met Europese Unie: factsheet*. Utrecht: Mulier Instituut.

De minister heeft in oktober 2013 aangekondigd om met een nieuw 'sportnetwerk' te komen.¹² Tot op heden is daar nog weinig over vernomen. Ondertussen zijn de olympische ambities nog niet helemaal verdwenen uit de sport. Diverse partijen hebben het betreurd dat NOC*NSF zo snel afstand nam van het Olympisch Plan. Voor hen lijkt het wachten op betere economische tijden, om het olympisch vuur weer te kunnen opstoken. Ondertussen is kortstondig voorzitter van de 'council' Camiel Eurlings benoemd tot lid van het IOC, als opvolger van koning Willem-Alexander. Daarmee behoudt Nederland invloed in dit voor de sport belangrijke gremium.

Beleidsmatig is er verder met de kabinetswisseling weinig veranderd. 'Sport en Bewegen in de Buurt' (SBB) en 'Veilig Sport Klimaat' (VSK) blijven de belangrijkste ankerpunten van het rijkssportbeleid, althans wat de breedtesport betreft. Van beide programma's, die lopen tot en met 2016, verschenen najaar 2013 voortgangsrapporten.^{13 14} Daaruit komt naar voren dat er voor beide programma's hard is gewerkt aan werkbare structuren en implementatie van maatregelen, en dat het wachten nu is op de eerste concrete resultaten. Wat het SBB-programma betreft behelst dat vooral de inzet van buurtsportcoaches (voorheen combinatiefunctionarissen). Eind 2013 was er voor 1.850 fte aan buurtsportcoaches beschikbaar (doel was ruim 2.300). Daarnaast hebben inmiddels 317 verenigingen gebruikgemaakt van de mogelijkheid om middels de Sportimpuls lokale sportstimuleringsprojecten op te starten. In totaal is daarmee 22 miljoen euro gemoeid. Uit de VSK-monitor komt naar voren dat inmiddels 42 bonden bij het programma zijn betrokken en dat daarmee 91 procent van de leden van NOC*NSF wordt bereikt. Lang niet iedereen kent het actieplan VSK bij naam, maar velen kennen wel onderdelen van het programma en/of erkennen dat de sociale veiligheid hun aandacht verdient. In de veiligheid – zowel wat betreft feitelijke cijfers als de indruk/het gevoel van respondenten – doen zich echter nog weinig ontwikkelingen voor. Veel betrokkenen voelen zich doorgaans veilig in de sport. Meer mensen geven aan getuige te zijn geweest van misstanden, maar vermoedelijk impliceert dit vooral dat zij hier meer oog voor hebben gekregen (mede in het licht van de gebeurtenissen in Almere, december 2012).

- ////////////////////////////////////
12. Zie http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2013/10/11/schippers-zet-nationaal-sportnetwerk-op.html?ns_campaign=nieuwsberichten-ministerie-van-volksgezondheid%2C-welzijn-en-sport&ns_channel=att.
 13. Romijn, D., Kalmthout, J. van, Breedveld, K. & Lucassen, J. (2013). *VSK-monitor 2013: voortgangsrapportage actieplan "naar een veiliger sportklimaat"*. Utrecht: Mulier Instituut.
 14. Jong, M. de, Lindert, C. van & Poel, H. van der (2013). *Voortgangsrapportage monitor Sport en Bewegen in de Buurt, 2013*. Utrecht: Mulier Instituut.

Bewegingsonderwijs is voor de sport van groot belang, omdat daarmee de voedingsbodem wordt gelegd voor een leven lang sporten. In 2013 werd bekend dat op 54 procent van de basisscholen een vakleerkracht actief is.¹⁵ Gemiddeld krijgen kinderen 1,5 uur (87 minuten) bewegingsonderwijs per week. De afgelopen jaren zijn herhaaldelijk voornemens geuit om zowel te investeren in de kwaliteit als de kwantiteit van het bewegingsonderwijs. Dit is echter niet het beleidsterrein van VWS, maar van OCW. Het blijft voor de sport een zorg dat het over een zo belangrijk dossier als bewegingsonderwijs formeel niets te zeggen heeft. Veel vooruitgang heeft er op dit vlak niet plaatsgevonden. Juli 2014 sloot de PO-Raad (vertegenwoordiger van schoolbesturen) een “sectorakkoord” met het Ministerie van OCW.¹⁶ Daarin wordt afgesproken dat scholen per 2017 verplicht zijn om twee uur bewegingsonderwijs te verzorgen (drie uur wordt als ‘wenselijk’ betiteld). Daarnaast worden in 2017 alle lessen bewegingsonderwijs gegeven door een daartoe bevoegde leerkracht. Hoewel dat een stap vooruit is ten aanzien van de huidige situatie, kwalificeerde vakvereniging KVLO de maatregelen als “te vrijblijvend” en “te langdurend”.

Naar aanleiding van de aanbevelingen van de Commissie Anti-Doping Aanpak (Commissie-Sorgdrager) van juni 2013 kwam de overheid in oktober 2013 met maatregelen gericht op matchfixing.¹⁷ Die richten zich vooral op verbetering van de communicatie tussen politie, justitie en sport, meer internationale samenwerking en aanpassing van het tuchtrecht. Het sportbeleid zelf heeft hier weinig mee van doen: het is vooral de sport zelf en andere departementen (Justitie) die hier werk van moeten maken. Sportconsumenten lijken zich weinig aan te trekken van al het ‘gedoe’ rondom doping. In 2013 al zorgden ‘Bau en Lau’ voor een opnieuw oplaaiende belangstelling voor de Tour, en in 2014 was dat niet veel minder.

De teloorgang van het Olympisch Plan 2028 heeft niet betekend dat de overheid niet meer wil investeren in sportevenementen. November 2013 kwam de minister

15. Reijgersberg, N., Werff, H. van der & Lucassen, J. (2013). *Nulmeting bewegingsonderwijs: onderzoek naar de organisatie van het bewegingsonderwijs in het primair onderwijs*. Utrecht: Mulier Instituut.

16. Zie <http://www.kvlo.nl/sf.mcgi?6496>.

17. Zie www.rijksoverheid.nl/nieuws/2013/10/01/maatregelen-tegen-matchfixing.html?ns_campaign=nieuwsberichten-ministerie-van-volksgezondheid%2C-welzijn-en-sport&ns_channel=att.

met haar nieuwe beleidskader sportevenementen.¹⁸ Daaruit komt naar voren dat de overheid in nauwe samenspraak met de G4 + Eindhoven en NOC*NSF de kracht van sportevenementen beter wil benutten. Om die reden stelt de overheid bijdragen ter beschikking voor aansprekende internationale evenementen (tot maximaal 2,5 miljoen euro), zogeheten “aanloop-evenementen” (maximaal 0,5 miljoen) en overige topsportevenementen (maximaal 0,25 miljoen). De overheid zet daarbij in op de maatschappelijke betekenis van evenementen, en ondersteunt dit met modelaankpakken (www.modelaankpakevenementen.nl) en richtlijnen (www.evenementen-evaluatie.nl). In totaal is met het beleidskader zo’n 30 miljoen euro gemoeid. Het beleidskader is ingegaan in januari 2014 en zal in 2018 worden geëvalueerd.

Teruglopende topsportmiddelen hebben diverse bonden voor financiële uitdagingen geplaatst. Ook sportkoepel NOC*NSF ontkomt er niet aan om kritischer te worden op het uitgavenpatroon. In 2013 ontving de sportkoepel 43,8 miljoen euro van De Lotto, tegen 59,1 miljoen het jaar ervoor.¹⁹ Die terugval werd grotendeels opgevangen door in te teren op de (omvangrijke) reserves. Toch kondigde de sportkoepel bij zijn algemene ledenvergadering van mei 2014 nieuwe bezuinigingsronden aan.²⁰ De amateurpoot van de KNVB berichtte in april over het afgelopen seizoen voor het eerst in de geschiedenis rode cijfers te hebben geschreven. Zestig mensen verliezen hun baan (van wie de helft door gedwongen ontslag).²¹ Eerder dit jaar meldde de bond het afscheid van directeur amateurvoetbal Anton Binnenmars en bestuursvoorzitter Bernard Fransen. Beide posities waren, ten tijde van het schrijven van deze beschouwing, nog vacant.

Diverse andere bonden kwamen de afgelopen jaren eveneens in financieel zwaar weer terecht en moesten reorganiseren of kondigden ontslagen aan (onder meer in de sporten judo, handbal, basketbal en badminton). Bij gemeenten spelen soortgelijke financiële problemen. Eind 2013 gaf 93 procent van de gemeenten aan op sport te hebben bezuinigd of nog te gaan bezuinigen.²² Consumenten bezuinigen

18. Zie http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2013/11/12/meer-maatschappelijke-en-economische-spin-off-bij-grote-sportevenementen.html?ns_campaign=nieuwsberichten-ministerie-van-volksgezondheid%2C-welzijn-en-sport&ns_channel=att.

19. Zie <http://www.nu.nl/sport/3413141/nocnsf-moet-drie-miljoen-bezuinigen.html>.

20. Zie <http://www.nocnsf.nl/algemene-vergadering-20-mei-2014>.

21. Zie <http://www.knvb.nl/nieuws/34502/reorganisatie-knvb-hoe-zit-het-echt>.

22. Hoekman, R. & Straatmeijer, J. (2013). *Sport en recessie 2013: doorwerking economische recessie op sportbeleid, sportorganisaties en sportdeelname*. Utrecht: Mulier Instituut.

vooral nog relatief weinig op sport, dat geldt slechts voor zo'n zeven procent van de bevolking. Toch ondervinden dure sporten als golf en fitness, en sporten die vaak als tweede sport worden beoefend, zoals tennis, zwemmen en schaatsen, gevolgen van de crisis.

Voor de aankomende jaren is het financiële beeld niet veel gunstiger. Financiële voorzichtigheid lijkt dan ook geboden voor de sport. Een niet onbelangrijk dossier in deze is dat van de kansspelen. De Wet op de kansspelen (Wok) uit 1964 bepaalt dat de overheid vergunningen verstrekt voor het houden van sportprijsvragen en een 'Lotto'. Verder regelt de wet de bestemming van de opbrengsten uit kansspelen. Dat is de basis voor de uitkeringen van De Lotto aan de sport. De wet staat niet toe dat er ook vergunningen worden afgegeven voor online kansspelen. Het kabinet streeft nu naar een nieuwe wet, en een nieuw 'loterijstelsel' per januari 2015.²³ Juli 2014 heeft het kabinet ingestemd met het nieuwe wetsvoorstel.²⁴ De wet reguleert onder andere online kansspelen, casinospelen en loterijen. Er komt ruimte voor nieuwe loterijen, die in de toekomst minder geld hoeven af te dragen aan goede doelen (40% in plaats van de huidige 50%). De twee grote huidige aanbieders Staatsloterij en Lotto gaan mogelijk fuseren. In een eerste reactie gaf Gerard Dielessen, algemeen directeur NOC*NSF, aan enthousiast te zijn over de kansen die deze samenwerking biedt voor de sport.²⁵

Bij NOC*NSF hebben de leden in juni 2014 in een extra ingelaste vergadering ingestemd met een statutenwijziging. De nieuwe statuten voorzien in de mogelijkheid voor 'geassocieerden' om zich aan te sluiten bij NOC*NSF. Organisaties zonder winst oogmerk moeten een "aantoonbare bijdrage leveren aan NOC*NSF" en "de kernwaarden van NOC*NSF" onderschrijven.²⁶ Geassocieerden hebben geen stemrecht in de vereniging en delen niet mee in de verdeling van Lotto-middelen.

Volgens de Wet markt en overheid (van kracht vanaf juli 2012 voor nieuwe activiteiten en vanaf juli 2014 voor bestaande economische activiteiten) dienen overheden integrale kostprijzen door te berekenen. Vanuit algemeen belang kunnen hierop uit-

23. Zie <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kansspelen/regels-kansspelen>.

24. Zie <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2014/07/11/kabinet-moderniseert-kansspelbeleid.html>.

25. Zie <http://www.nocnsf.nl/kabinet-maakt-volgende-stap-samenwerking-de-lotto-en-staatsloterij-mogelijk>.

26. Zie <http://www.nocnsf.nl/algemenevergadering>.

zonderingen worden gemaakt. Gemeenteraden dienen hierover een formeel besluit te nemen en daarin de belangen van de diverse partijen mee te wegen. Voor de sport is dit relevant, omdat doorberekening van integrale kostprijzen zou betekenen dat sportverenigingen met aanmerkelijk hogere huren worden geconfronteerd. In een onderzoek uit 2013 constateert de Autoriteit Consument en Markt dat het merendeel van de gemeenten nog niet aan de nieuwe verplichtingen voldoet.²⁷

Op Europees niveau deden zich geen grote doorbraken voor in het sportbeleid. Vanaf 2014 maakt het sportbeleid deel uit van het Erasmus+-programma 'Education, training and youth'. In het bijbehorende werkplan 2014-2020 worden doping, matchfixing en racisme genoemd als internationale uitdagingen waar Europa ook een rol voor zichzelf ziet weggelegd. Verder wil de EU werken aan het ondersteunen van *good governance* en het stimuleren van gelijke kansen en *health-enhancing physical activity* (HEPA), onder andere door participatie in sport. Er zijn subsidie-mogelijkheden voor sportevenementen en voor internationale samenwerkingsprojecten (budget 266 miljoen euro!). De Europese Commissie blijft trouw aan het subsidiariteitsbeginsel, maar kondigt juni 2014 wel een Europese sportweek af, voor het eerst te houden in september 2015.²⁸

Kennis voor en over sport

Beleid kan niet zonder kennis. De afgelopen jaren is er veel te doen geweest rond de kennisontwikkeling in de sport. Dat leidde in 2012/2013 onder andere tot de kick-off van het eerste Onderzoeksprogramma 'Sport'²⁹ in de geschiedenis van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). Verder werden er dat jaar vier nieuwe leerstoelen gevestigd en drie lectoraten.

Dit jaar was de oogst iets minder rijk. Op 10 april 2014 hield Nico van Meeteren (TNO) zijn inaugurele rede als bijzondere hoogleraar Fysiotherapie, Fysiek Functioneren met Chronische Aandoeningen aan Maastricht University. Op 3 juni 2014 hield Mai Chinapaw aan de Vrije Universiteit Amsterdam haar oratie als hoogleraar Sociale geneeskunde, in het bijzonder de epidemiologie van jeugd en gezondheid. Daarnaast werd Janine Stubbe op 6 mei 2014 geïnstalleerd als lector Sportzorg aan de Hogeschool van Amsterdam. In totaal telt Nederland nu 36 hoogleraren die 'iets

27. Zie verder <http://www.sportengemeenten.nl/index.php/component/content/article/61-visie-beleid/visie-beleidsplein/dossier-wet-markt-en-overheid/381-wet-markt-en-overheid2>.

28. Zie http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-659_en.htm.

29. Zie de vorige editie van dit jaarboek en <http://www.zonmw.nl/nl/programmas/programma-detail/sport-bewegen-en-gezondheid/algemeen/>.

doen' met sport (waarvan er twaalf sport in de titel van hun leerstoel hebben staan) en 22 lectoren (zie verder deel III). Er werden dit jaar 21 proefschriften afgerond, waarvan een groot aantal op het terrein van de sociale sportwetenschappen.³⁰ Met 131 lopende promotietrajecten en de NWO-onderzoeksprojecten vol in de uitvoering voorspelt dat nog veel moois voor de aankomende jaren.

In 2013/2014 kon Nederland zijn sportonderzoek goed in de etalage plaatsen. Het Mulier Instituut was mei 2014 gastheer van het jaarlijkse EASS-congres, de Vrije Universiteit hostte in juli het jaarlijkse ECSS-congres.³¹ Met respectievelijk 250+ en 2.700+ deelnemers bood dat goede gelegenheden om het Nederlandse sportonderzoek op de kaart te zetten.

Teleurstellend was de berichtgeving dat het NESSI/NISSI er niet komt. Juni 2013 was de komst van dit nieuwe loket voor sportonderzoek en -kennis al formeel aangekondigd. NESSI was een initiatief van Rijksuniversiteit Groningen en Vrije Universiteit Amsterdam om tot clustering en financiering te komen van onderzoek op het terrein van sport/gezondheid en presteren/topsport. Later haakte onder andere InnoSportNL aan³² en werd het werkkerrein uitgebreid naar de sociale wetenschappen. Daarmee kwam het perspectief van één loket voor sportonderzoek in Nederland in het vizier. In de tweede helft van 2013 werd echter duidelijk dat er over verschillende aspecten van het nieuw op te richten centrum te veel verschil van mening bestond en werden verdere gesprekken gestaakt. InnoSportNL gaat zelfstandig verder, zij het met minder budget dan in voorgaande jaren. Het onderdeel TopsportTopics wordt ondergebracht bij NISB, dat nu nadrukkelijk wordt gepositioneerd als kenniscentrum voor de sport. De organisatie heeft als opdracht om kennis te verzamelen, te verrijken, te valideren en te verspreiden. Het zelf ontwikkelen en in de markt plaatsen van interventies behoort daar niet (meer) toe.

Met het uitfasen van het NISSI en het loslaten van de ambities om Olympische Spelen naar Nederland te halen is ook het Sectorplan uit beeld verdwenen. Van de zomer van 2010 tot de zomer van 2013 vormde dit plan de ruggengraat voor discussies over sportonderzoek. De status van het plan is op dit moment onduidelijk,

30. Bijvoorbeeld: Marian ter Haar, Menno Slingerland, Niek Pot, Noortje van Amsterdam. Zie verder deel II en deel III van dit jaarboek.

31. EASS: European Association for Sociology of Sport, zie <http://www.eass-sportsociology.eu/>. ECSS: European College of Sport Science, zie <http://sport-science.org/>.

32. Hiermee veranderde de naam van NESSI in NISSI, waarbij de eerste i voor Innovatie stond.

de overlegstructuren liggen stil. Ondertussen is het Mulier Instituut getransformeerd tot zelfstandig onderzoeksinstituut (maar zonder coördinerende taken) en heeft het LOSO zich opgeheven³³. Daarmee beperkt de coördinatie van het sportonderzoek zich tot de (tamelijk losse) samenwerking binnen het NWO-onderzoeksprogramma Sport, tot min of meer toevallige bijeenkomsten zoals de jaarlijkse Dag van het Sportonderzoek³⁴ en tot de gesprekken die plaatsvinden binnen lokale initiatieven zoals Sport&Society (Utrecht), Sport Science Institute Groningen en het recent opgerichte AISS Amsterdam Institute for Sport Science.³⁵ Ondertussen heeft noch het ruimtelijke noch het economische sportonderzoek een plaats gekregen in de huidige onderzoeksprogrammering. Daarmee blijven de mogelijkheden om deze onderbelichte onderzoekstradities te versterken vooralsnog beperkt.

Zelf heeft VWS eind 2013 de mogelijkheid verkend om het model van het 'topsectorenbeleid' van het Ministerie van EL&I toe te passen op de wereld van de sport. In het verlengde daarvan staat VWS een herbezinning op de totale kennisinfrastructuur sport voor. Ook kennisorganisaties als NISB, VeiligheidNL, RIVM en Onbeperkt Sportief zijn daarbij betrokken, alsmede koepel- en belangenorganisaties als NOC*NSF, KVLO, Vereniging Sport en Gemeenten en de Vereniging Sportgeeneeskunde. Naar het zich laat aanzien moeten de consequenties hiervan in 2015 duidelijk zijn en in 2016 effectief worden. Verder kijkt VWS naar het RIVM als een nieuwe belangrijke speler in het veld van het sportonderzoek. Het RIVM werkte in 2012 nauw samen met onder andere CBS en lokale GGD's in het bevragen van ruim 300.000 (volwassen) Nederlanders over hun gezondheidsgedrag, waaronder ook het deelnemen aan sport. Deze en andere uitkomsten worden nu gebundeld op de website www.sportopdekaart.nl. De verwachting is dat die site de aankomende jaren uitgroeit tot een 'portal' waar de belangrijkste informatie over sport bij elkaar komt.

33. Het LOSO had onder andere als taak om bij ZonMw te ijveren voor middelen voor sportmedisch onderzoek en daarin coördinerend op te treden. Die taak verviel bij de totstandkoming van het Onderzoeksprogramma Sport.

34. De vierde editie vond najaar 2013 plaats aan Fontys Sporthogeschool, de vijfde editie wordt op 30 oktober 2014 georganiseerd door Hogeschool van Arnhem en Nijmegen en Radboud Universiteit Nijmegen.

35. Zie respectievelijk <http://www.sportandsociety.nl/nieuws/>, <http://www.sportsciencegroningen.nl/> en www.aiss.nl

Blik vooruit: 2014/2015

2013/2014 was wellicht iets minder een jaar van hoge pieken en diepe dalen dan het jaar ervoor. Toch gebeurde er ook dit jaar weer veel opmerkelijks. Sportieve hoogtepunten waren er met de Winterspelen (achtmaal goud), het WK voetbal (halve finale) en in eigen land het WK hockey (goud dames, zilver heren).

Beleidsmatig varieerde de turbulentie naargelang de spelers of het geografische niveau waar men naar kijkt. Vanuit het landelijk sportbeleid was het continuïteit wat de klok sloeg. Met de kabinetswisseling van 2012 sneuvelde weliswaar het Olympisch Plan, maar verder veranderde er met de komst van Rutte II weinig aan het ingezette beleid. De grote programma's 'Sport en Bewegen in de Buurt' en 'Veilig Sport Klimaat' staan stevig in de grondverf en lopen door tot en met 2016. Op het departement van OCW veranderde er ten aanzien van het bewegingsonderwijs weinig, al is de in het sectorakkoord afgesproken invoering van bevoegde leerkrachten een duidelijke stap voorwaarts. Belangrijkste Haagse nieuwsfeit was daarnaast de aankondiging van een nieuw beleidskader voor sportevenementen.

Meer nieuws was er vanuit de sector zelf. NOC*NSF paste zijn statuten aan en staat voortaan ook (onder voorwaarden) open voor andere organisaties dan sportbonden. Daarmee werpt de sportkoepel zich steeds nadrukkelijker op als brancheorganisatie. Dat zal ze dan wel moeten doen met minder middelen, want in de 'meivergadering' maakte de sportkoepel rode cijfers over 2013 bekend en werden nieuwe bezuinigingen afgekondigd. Eerder al meldde het amateurvoetbal van de KNVB tegenvallende cijfers (verlies, ontslagronde) en bestuurlijke perikelen (afschied directeur en bestuursvoorzitter). Ook gemeenten hebben te kampen met bezuinigingen.

Positief was de bekendmaking dat Camiel Eurlings is toegetreden tot het IOC. Daarmee behoudt de Nederlandse sport een plaats in dit belangrijke bestuurlijke gremium. Internationaal gaven de geruchten over omkoping bij het toekennen van het WK voetbal van 2022 aan Qatar veel onrust. Op Europees niveau biedt de totstandkoming van het Erasmus+-sportprogramma, met een looptijd tot en met 2020, een hoopvol perspectief.

De vooruitzichten voor 2014/2015 zijn onzeker. Zeker is dat de grote overheids-programma's SBB en VSK nog doorlopen en dat er vanuit die hoek niet heel veel nieuws te verwachten valt. Ook de Sportagenda van NOC*NSF loopt nog een tijd: tot en met 2016. Besluitvorming over een Sportagenda 2020 wordt voorjaar 2016 verwacht. Tegelijk zal aankomend jaar meer duidelijkheid moeten gaan bieden over wat gemeenten met sport blijven doen, welke ruimte bonden nog hebben om in sport te blijven investeren en in welke mate nieuwe leden toetreden tot branche-organisatie NOC*NSF. Verder vindt later dit jaar politieke besluitvorming plaats over een nieuwe kansspelenwet. Dan moet ook duidelijk worden hoe waarschijnlijk het is dat de sport kan blijven rekenen op een jaarlijkse financiële injectie van zo'n 40 à 50 miljoen euro. Wat wel zeker is, is dat de 'Grand Départ' van de Tour in 2015 in Utrecht zal zijn, op zaterdag 4 juli. Alleen al daarom wordt 2014/2015 een jaar om naar uit te kijken.